

НАПРЯМИ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА В ДОШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Постановка проблеми. Дошкільне дитинство – унікальний період в житті людини, час, коли формується здоров'я, здійснюється розвиток особистості. Саме цей період є сенситивним для формування первинного світогляду дитини, самосвідомості, розвитку соціальних властивостей тощо.

У цьому віці дитина перебуває в повній залежності від оточуючих її дорослих – батьків та педагогів. Від того, якими є умови розвитку малечі в соціальному довіллі залежить її подальша життєва позиція.

У яких умовах виховується дитина сьогодні?

Соціально-економічний стан сучасного суспільства створює батькам багато проблем.

Це призводить до погіршення їх фізичного і психічного стану, що позначається й на вихованні дітей. Поряд з родинами, де зберігаються родинні традиції і є позитивний досвід виховання дітей, зростає кількість таких, де спостерігається зменшення «виховних ресурсів» батьків. Зокрема, йдеться про зниження якості і кількості мовленнєвого спілкування, зміну батьківських установок. Батьки стають більш авторитарними, частіше застосовують тілесні покарання, вимоги до дисципліни в них більш жорстокі. Усе це негативно позначається на розвитку дитини. Яким чином можна змінити ситуацію, яка склалася, і яка роль соціального педагога дошкільного закладу в цьому?

Питання діяльності соціального педагога в загальноосвітніх закладах вивчали вітчизняні дослідники О. Безпалько, В. Бочарова, І. Зверєва, А. Капська, Л. Коваль та ін. Соціально-педагогічні аспекти виховання дітей дошкільного віку досліджували Т. Алексеєнко, С. Болтівець, Варяниця, Н. Гавриш, О. Кононко, С. Курінна, Т. Поніманська, І. Рогальська та ін. та ін. Науковці розкривають зміст соціального виховання дошкільнят, наголошують на важливості співпраці з батьками, потребі у розширенні функцій дошкільного навчального закладу,

шляхом запровадження соціально-педагогічного патронату сімей, що виховують дітей дошкільного віку, в тому числі з вадами психічного розвитку, які з різних причин не відвідують ДНЗ. На думку дослідників, залучення соціального педагога дошкільного навчального закладу до соціально-педагогічного патронату допоможе охопити всіх дітей мікрорайону міст, селищ дошкільною освітою, сприятиме попередженню негативних проявів насильства над дітьми, своєчасній нейтралізації несприятливих наслідків руйнування сім'ї, організації різноманітних виховних заходів як у дошкільному навчальному закладі, так і в мікрорайоні.

Основні питання, які піднімаються науковцями та практиками в Росії з даної проблеми, полягають у розробці педагогічних підходів до змісту та організації діяльності соціального педагога в дошкільному навчальному закладі з попередження насильства в сім'ї та подоланню наслідків різних видів насильства над дітьми (дослідження М. Тоторкулової «Содержание и организация деятельности социального педагога в дошкольном учреждении по преодолению последствий семейного насилия над детьми»); здійсненні соціально-педагогічного патронату сільських сімей, які виховують дітей раннього віку, підвищення рівня педагогічної культури батьків, їх відповідальності та зацікавленості у вихованні дитини, сприянні охороні, збереженні та зміцненні фізичного та психічного здоров'я малюків, навчання молодих батьків практичним навичкам, допомога у створенні умов для фізичного, соціального, пізнавального, естетичного розвитку дитини раннього віку (Т. Лушпар).

Як професія "соціальний педагог" в Україні була введена до кваліфікаційного переліку спеціальностей лише у 2000 році. Найбільшого поширення набула в таких сферах як загальноосвітні школи, спеціальні навчально-виховні заклади, спеціалізовані служби центрів ССМ тощо. Для дошкільних навчальних закладів ця посада ще зовсім нова.

У наказі Міністерства освіти і науки України від 4 листопада 2010 року N1055 «Про затвердження Типових штатних нормативів дошкільних навчальних закладів» наголошується, що посада соціального педагога вводиться до штатного

зокрема штатного розкладу дошкільних навчальних закладів, що не містять такі посади, з 01.09.2011р.

Мета статті – узагальнити напрями роботи соціального педагога в дошкільному закладі.

Основний виклад матеріалу.

У листі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 22 липня 2011 р. говориться про необхідність вжити заходів щодо максимального забезпечення навчальних закладів практичними психологами та соціальними педагогами і налагодження належного психологічного супроводу всіх учасників навчально-виховного процесу.

У вищезгаданому листі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України зазначається, що введення посад соціальних педагогів в штат дошкільних навчальних закладів покладає на керівників служби особливу відповідальність за відпрацювання алгоритму, моделей діяльності, нормативно-правове та методичне забезпечення. Керівникам психологічних служб необхідно запланувати позачергове навчання фахівців, призначених на посади соціальних педагогів дошкільних навчальних закладів з окресленої проблематики [3].

На сьогодні виникає потреба в конкретизації напрямів діяльності соціального педагога в ДНЗ, розробці кваліфікаційної характеристики, змісту та форм його роботи, яка суттєво відрізняється від роботи соціального педагога в загальноосвітній школі, узагальненні існуючого передового педагогічного досвіду.

Як правило, чинний стан діяльності свідчить, що посада соціального педагога є лише у великих містах. І тому, певна частина функціональних обов'язків соціального педагога додатково покладається на вихователя та інших педагогічних працівників.

Рогальська І.П. у своєму дослідженні відзначає дефіцит спеціалістів цього профілю, а також їхні труднощі в освоєнні змістових і організаційно-технологічних засад соціально-педагогічної діяльності. Вона наголошує, що більшість спеціалістів, які працюють на посаді соціального педагога в дошкільних

навчальних закладах, – колишні вихователі, методисти та завідувачі, скорочені з певних причин, які не мають спеціалізованої перепідготовки. Результати анкетування соціальних педагогів, проведені дослідницею, показали, що не всі спеціалісти на належному рівні володіють теоретичними знаннями (припускаються помилок у визначенні базових понять); у практиці роботи неповною мірою реалізують функції соціально-педагогічної діяльності; не використовують належним чином потенціал мікросоціуму та не мають скоординованих зв'язків із вихователями вихованців [5].

Соціальний педагог у дошкільному навчальному закладі – це новий тип педагога. Він допомагає вихованцю зрозуміти навколишній світ, піклується про формування моральних, загальнолюдських цінностей, аналізує процес формування особистості, процес розвитку її нахилів та здібностей. Головне завдання соціального педагога дошкільного закладу – сприяти створенню соціально-сприятливого середовища для кожного вихованця.

Є очевидним, що важливий акцент у щоденній діяльності соціального педагога доцільно зробити на роботі з батьками. Спеціалістам служби необхідно навчити батьків співвідносити новоутворення дитячого віку з віковими і психологічними нормами, розпізнавати емоційні прояви у дитини, відпрацювати стилі реагування на такі прояви і поведінку, сформувати у батьків відповідальне ставлення до виконання батьківських обов'язків тощо.

Важливою сутнісною характеристикою соціально-педагогічної діяльності є її гуманістичні цінності. Вони передбачають усвідомлення соціальним педагогом цінності й неповторності життя кожної людини, її права на гідне людське життя; визнання необхідності створення оптимальних умов для її життєдіяльності й життєзабезпечення. Власне, цінності соціально-педагогічної діяльності свідчать, на думку А. Й. Капської, про її комплексний характер, гуманістичну природу і сутність [6].

У процесі практичної діяльності соціальні педагоги, зокрема соціальні педагоги дошкільних навчальних закладів, виконують різні соціально-педагогічні

ролі. Аналіз нормативних документів і праць дослідників з проблем соціальної педагогіки дають підстави виокремити такі ролі соціального педагога:

- посередника, який сприяє взаєморозумінню між окремими дітьми, дорослими та їх оточенням;
- адвоката, захисника інтересів і законних прав дитини;
- помічника у вирішенні проблем, який допомагає розширити компетентність і здатність власними силами вирішувати певні проблеми;
- соціального терапевта й наставника дітей, сім'ї, оточуючих їх людей, який турбується про здоров'я сім'ї, її моральні загальнолюдські цінності, своєчасне вирішення проблем, що виникають;
- конфліктолога, який допомагає передбачити, уникнути, а вразі потреби й вирішити конфліктні ситуації, що виникають у дітей;
- експерта в постановці соціального діагнозу й визначенні методів компетентного втручання;
- організатора індивідуального й групового соціального виховання особистості.

Діяльність соціального педагога дошкільного навчального закладу може здійснюватись за такими напрямками:

- педагогізація соціально-культурного середовища мікрорайону;
- здійснення соціально-педагогічного патронату дітей мікрорайону, які не відвідують дошкільний навчальний заклад;
- забезпечення педагогічного всеобучу батьків та інших членів родини (дідухів та бабусь), опікунів, прийомних батьків, усіх, хто причетний до виховання дітей;
- допомога родині у вихованні дітей відповідно до запитів батьків та особливостей виховання в конкретній родині;
- організація змістовного дозвілля дошкільнят в ДНЗ та мікрорайоні;
- робота з попередження насильства в сім'ї над дітьми та робота з дітьми, які зазнали насильства;

- робота з дітьми з особливими потребами та їхніми батьками, створення сприятливого навчально-розвивального інклюзивного середовища;
- супровід процесу адаптації дитини та батьків до дошкільного навчального закладу;
- визначення психологічної готовності дітей до навчання в школі;
- посередницька роль у взаєминах дитини, родини з освітніми, соціокультурними закладами мікрорайону.

Висновок. Отже, на сучасному етапі розвитку соціально-педагогічної служби в дошкільному навчальному закладі залишається ще багато складних проблем, які потребують розглядання і вирішення.

Література

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях: [навч. посіб.] / Ольга Безпалько. – К. : Логос, 2003. – 134 с.
2. Закон України « Про дошкільну освіту» // Дошкільне виховання : бібліотечка журналу. – К. : Редакція журналу «Дошкільне виховання», 2001. – С. 4–33.
3. Лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту від «22» липня 2011р. № 1/9-562. – 26 с.
4. Про здійснення соціально-педагогічного патронату : лист Міністерства освіти і науки України від 17.12.2008р. № 1/9–811 // Дошкільне виховання. – 2009. – № 2. – С. 3–5.
5. Рогальська І.П. Теоретико-методичні засади соціалізації особистості у дошкільному дитинстві: автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.05 /Умань, 2009. – 25 с.
6. Соціальна педагогіка: [підручник] /А.Й.Капська. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 468 с.

Анотація. У статті піднімаються актуальні питання соціально-педагогічної роботи в дошкільному навчальному закладі, аналізуються дослідження проблем діяльності соціального педагога в сучасній системі

дошкільного виховання, визначаються соціальні ролі та основні напрями діяльності соціального педагога в дошкільному закладі.

Ключові слова: соціальний педагог, ролі соціального педагога, напрями соціально-педагогічної діяльності соціального педагога.

Аннотація. В статті піднімаються актуальні питання соціально-педагогічної роботи в дошкільному навчальному закладі, аналізуються дослідження проблем діяльності соціального педагога в сучасній системі дошкільного виховання, визначаються соціальні ролі та основні напрями діяльності соціального педагога в дошкільному закладі.

Ключевые слова: социальный педагог, роли социального педагога, направления социально-педагогической деятельности социального педагога.

Annotation. The actual questions social-pedagogical work rise in article in preschool scholastic institution, are analysed studies of the problems to social teacher's activity in modern system of the preschool education, are defined social dug and the main trends to activity of the social teacher in preschool institution.

Keywords: social teacher, roles of social teacher, directions social-pedagogical activity of social teacher.